ԱԼԻՔ

ՈՒՍՈՒՄՆ ՀՆԳԵՏԱՍԱՆՕՐԵԱՅ

Հրատարակի ամսոյն 8ին և 22ին։
Սրբոյ Գրիգորեան դրանը է Ընթերցողաց Թանգարանը. Ի Մեծն Նորեան բիւ. 6։

Տարեկան գին դահեկան լանիկ 100
Վեցամսեայ « « « 60
Օտար երկիրներէ բաժանորդ եղողները ճամբայ-ծախ վճարելու են։

8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — Ա. ՏԱՐԻ 1860 — ԹԻՒ 7

ԻՐԱՒՈՒՆՔ

Տես թիւ, 5.

Մեր նախընթաց թերթերուն մէջ իրաւանց վրայ ընդհանուր տեսութիւն մը տուինք, ուր համառօտիւ բացատրեցինք թէ իրաւունք ըսած բաներին երկու աղատ անհատներու կամ երկու բարոյական մարմիններու իրարու հետ ըրած համառօտ պայմանագրութենէն յառաջ եկած պարտաւորութիւնն է։ Սա ալ յիշեցինք թէ ասանկ պայմանագրութիւններու նպատակն անկարգութիւններ վերցընել, ու մարդոց պահպանութիւնն ու երջանկութիւնն ապահովցընել է. և թէ՝ առանկ բարձր ու կարևոր նպատակ մ'ունեցող և անոր հասնելու համար եղած որ և իցէ գործողութենէ յառաջ եկած պարտաւորութիւն մը սրբազան ու պարտաւորիչ է։ Յետոյ՝ մարդկային ազգին այլ և այլ ընկերական վիճակներուն և անոնց մէջ մարդոց իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւններուն համեմատ իրաւունքն երեք գլխաւոր ճիւղերու բաժնեցինք. այսինքն Ազգաց իրաւունք, Քաղաքային իրաւունք, Իրաւունք ազգաց առանձին։ Անոնց մէջ Ազգաց իրաւունքն ազգերու, իբրև ամէն կախումէ աղատ գերագոյն հեղինակութիւններու՝ վերաբերեալ ըլլալուն համար կարևորագոյն ըլլալով հարկ է որ անկէ սկսինք։

Բայց դեռ աս նիւթին միջամուխ չեղած, հարկաւոր կը համարինք տեսակ մը իրաւանց կամ օրինաց յիշատակութիւնն ընել. աս օրէնքն ազգի մը հիմնական օրէնք (loi fondamentale) ըսուածն է։ Աս տեսակ օրէնքը սահմանադրական ազգերը մինակ կրնան ունենալ, և սահմանադրական սկզբունքին արդիւնքն է։ Հիմնական օրէնքն ազգի մը ան կանոնն է որով անիկա իր կառավարուելուն կերպը կ'որոշէ. անանկ որ ան օրէնքով Ազգը գերագոյն հեղինակութիւն եղած կ'ըլլայ, և ան անձը կամ մարմինը՝ որուն իր ներքին և արտաքին գործքերը կառավարելու իշխանութիւնը կու տայ, իր գործողութիւններուն մէջ քիչ շատ կը չափաւորուի կամ կը սահմանաւորուի։

Մեր ազգային Սահմանադրութիւն ըսած նոր կանոնիս, մեր ազգային կառավարութեան համար տեսակ մը ներքին հիմնական օրէնք է։ Սահմանադրական սկզբունքին վրայ մեր նախընթաց թուոյն մէջ մասնաւոր յօդուածով մը խօսեցանք. ուստի հիմնական օրէնքին վրայ այսչափ յիշատակութիւն ընելն հոս բաւական համարելով մեր առաջիկայ նիւթին գանք։ Մեր ընթերցողներէն կը խնդրենք որ իրաւանց վրայ մեր գրելու յօդուածներն ուշի ուշով ու համբերութեամբ կարդան։ Կարելի է թէ մեր գրածները տեղ տեղ ցամաք, տեղ տեղ քիչ մը խորին, երբեմն ալ գուցէ երկար երևին. բայց նիւթին բնութիւնը մեզ անանկ երևնալու պիտի ստիպէ. ընդհանրապէս գիտնալու է թէ քաղաքակրթութիւն սիրող մարդոյ համար չկայ նիւթ մը որ այնչափ վսեմ, կարևոր ու միանգամայն կրթական ըլլայ, որչափ աս՝ ընկերութեան ամենէն բարձր աստիճաններուն, այն է՝ կառավարութեանց մէջ տեղն եղած անցքերը ներկայացընող գիտութիւնը։

Մեր յօդուածներն առջի բերան Ազգաց իրաւունքին սահմանին ու աղբիւրներուն վրայ պիտի ըլլան. Նախ պէտք է որ անոր ծագումը տեսնենք։ — Բոլոր ազգերէ, այսինքն Տէրութիւններէ ճանչցուած օրէնսդիր կամ դատաւորական հեղինակութիւն մը չկայ որ Տէրու-